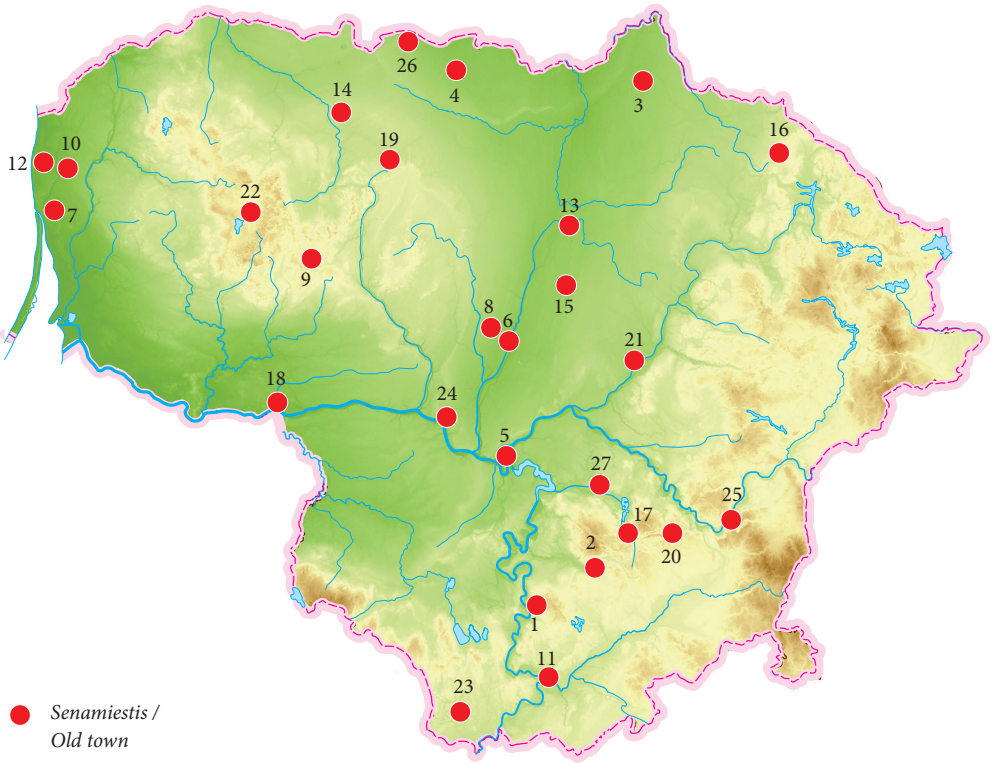
IX. Senamiesčiai
Old Towns

● *Senamiestis / Old town*

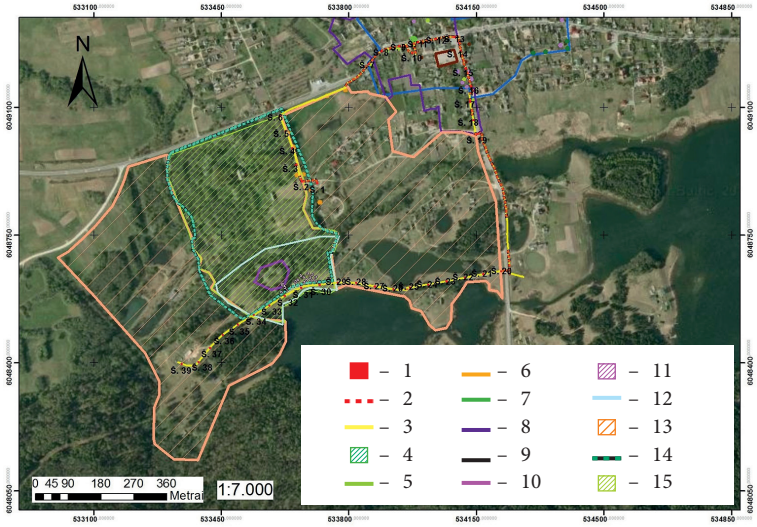
1. *Alytus (žr. XV)*
2. *Aukštadvaris*
3. *Biržai*
4. *Joniškis (žr. XV)*
5. *Kaunas (ir XV)*
6. *Kėdainiai (ir XV)*
7. *Klaipėda (ir XV)*
8. *Krakės*
9. *Kražiai*
10. *Kretinga (žr. XV)*
11. *Merkinė (ir XV)*
12. *Palanga (ir XV)*
13. *Panevėžys (žr. XV)*
14. *Papilė (žr. IV)*
15. *Ramygala*
16. *Rokiškis (ir XV)*
17. *Semeliškės (žr. XV)*
18. *Smalininkai*
19. *Šiauliai*
20. *Trakai (ir XV)*
21. *Ukmergė (ir XV)*
22. *Varniai*
23. *Veisiejai*
24. *Vilkija (ir IV, XV)*
25. *Vilnius (ir VI, X, XV)*
26. *Žagarė (ir XV)*
27. *Žiežmariai (žr. XV)*

AUKŠTADVARIS

Vytautas Vingis

Žvalgomieji tyrimai Aukštadvaryje

2017 m. Aukštadvaryje (Trakų r.), suprojektuotoje elektros kabelio trasoje Draugystės, Liepų, V. Mongirdo ir Vilniaus gatvėse buvo ištirti 39 šurfai (1 pav.). Šurfai 1–13, 15, 17–39 buvo 1,5x1 m dydžio, šurfai 14 ir 16 – 1,5x1,5 m dydžio. Iš viso tyrinėtas bendras 60 m^2 dydžio plotas. 2017 m. tyrimų zonos artimiausioje aplinkoje 1957 m. Aukštadvario papėdės gyvenvietę tyrinėjo A. Bernotaitė. Tyrimų metu rastas 0,25–1 m storio kultūrinis sluoksnis (*LIIR*, f. 1, b. 225). 2012 m. žvalgomuosius tyrimus turgaus aikštėje ir greta jo esančių Žvejų bei Draugystės gatvių atkarpose vykdė B. Lisauskaitė. Sklypuose Vilniaus g. 15, 15A ištirti 3 šurfai, rastas iki 2,4 m storio supiltinis sluoksnis (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 366–369). 2013 m. B. Lisauskaitė tarp Vilniaus ir Skreblės gatvių ištyrė 16 šurfų, kuriuose fiksavo XIX–

1 pav. Žvalgomųjų tyrimų situacijos planas: 1 – 2017 m. tyrimai; 2 – elektros kabelis, tiesiamas uždaru būdu; 3 – elektros kabelis, tiesiamas atviru būdu; 4 – 2017 m. N. Brazdeikio tyrimai; 5 – 2014 m. B. Lisauskaitės tyrimai; 6 – 2016 m. B. Lisauskaitės tyrimai; 7 – 2012 m. A. Simniškytės tyrimai; 8 – 2012 m. B. Lisauskaitės tyrimai; 9 – 2011 m. I. Mitokaitės tyrimai; 10 – E. Šatavičiaus tyrimai; 11 – 1957–1960 m. V. Daugudžio tyrimai; 12 – 1957–1958 m. A. Bernotaitės tyrimai; 13 – vizualinės apsaugos pozonis; 14 – Aukštadvario dvaro sodyba (UK 776); 15 – Aukštadvario piliakalnis su gyvenviete (UK 24140). V. Vingio brėž.

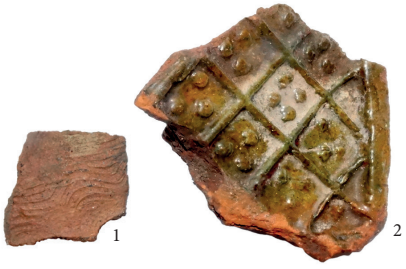
Fig. 1. Situation plan of the evaluation: 1 – 2017 investigation; 2 – trenchless electric cable route; 3 – electric cable trench route; 4 – 2017 investigation by N. Brazdeikis; 5 – 2014 investigation by B. Lisauskaitė; 6 – 2016 investigation by B. Lisauskaitė; 7 – 2012 investigation by A. Simniškytė; 8 – 2012 investigation by B. Lisauskaitė; 9 – 2011 investigation by I. Mitokaitė; 10 – investigation by E. Šatavičius; 11 – 1957–1960 investigations by V. Daugudis; 12 – 1957–1958 investigations by A. Bernotaitė; 13 – visual protection subzone; 14 – Aukštadvaris Manor building complex; 15 – Aukštadvaris Hillfort and the adjacent settlement.

XX a. datuojamą kultūrinį sluoksnį *(ATL 2013 metais*, 2014, p. 496). 2014 m. B. Lisauskaitė Aušros, Draugystės, Kranto ir Vilniaus gatvių atkarpose ištyrė 14 šurfų ir vieną perkasą (bendras 41,5 m^2 dydžio plotas). Vilniaus gatvės atkarpoje tirtų šurfų vietose kultūrinio sluoksnio nerasta (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 611).

2 pav. Šurfas 34 iš PR. V. Vingio nuotr.

Fig. 2. Test pit 34, as seen from the SE.

3 pav. Radiniai iš šurfų: 1 – XIII–XIV a. keramikos šukė iš šurfo 39; 2 – XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios koklio fragmentas iš šurfo 13. V. Vingio nuotr.

Fig. 3. Finds from the test pits: 1 – 13th–14th-century potsherds from test pit 39; 2 – a fragment of a late 16th–early 17th-century stove tile found in test pit 13.

2017 m. **Draugystės gatvėje** tirtuose šurfuose 15, 17–19 rasti 40–150 cm storio maišyti XX a. sluoksniai. Šurfe 14, 30–40 cm gylyje fiksuoti XIX–XX a. apardytų pamatų fragmentai. Pamatai yra 100x50 cm dydžio, mūryti iš 25–30x30x20 cm dydžio riedulių, tarpusavyje rištų kalkiniu skiediniu. Šiame šurfe, 40 cm gylyje fiksuotas 40 cm storio juodžemio sluoksnis su XVIII–XIX a. datuojamomis keramikos šukėmis. Šurfe 16 rastas apie 5–10 cm storio molingo juodžemio sluoksnelis su molio tinko gabaliukais, po juo rastas 20 cm storio pilkos žemės sluoksnis su viena XVI–XVII a. datuojama šuke.

Liepų gatvėje tirtuose šurfuose 1–6 buvo tik iki 1,3 m storio supiltiniai XX a. sluoksniai.

V. Mongirdo gatvėje tirtuose šurfuose 20–29, 32, 33 ir 35–38 fiksuoti 60–90 cm storio supiltiniai (suplauti) žvyro ir smėlio sluoksniai be radinių. Šurfuose 30 ir 34, 10–20 cm gylyje aptikti 25–45 cm storio juodos žemės sluoksniai su IV–VIII a. datuojamomis keramikos šukėmis (2 pav.). Šurfe 34, 65–70 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus rastas 15–20 cm storio pilkos žemės su rudo smėlio intarpais sluoksnis, kuriame buvo mezolito laikotarpiu datuojamų titnaginių radinių (vienagalis skaldytinis ir apatinė skeltės dalis). Šurfe 31, 30 cm gylyje aptiktas apie 50 cm storio pilkos–rudos žemės sluoksnis su IV–VIII a. keramikos šukėmis. Šurfe 39, 15–20 cm gylyje fiksuotas 10–15 cm storio juodos žemės sluoksnis, datuojamas XIII–XIV a. (3:1 pav).

Vilniaus gatvėje tirtuose šurfuose 7–9, 11 rasti 35–130 cm storio permaišyti XX a. sluoksniai. Šurfe 9 maišytame sluoksnyje rasta XVII–XIX a. datuojama keramikos šukė. Šurfuose 9 ir 11, 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus rasti nenustatyto laikotarpio apardytų pamatų frag-

mentai. Pamatai 100x25–30 cm dydžio, sudaryti iš 15–20x15–20x15 cm dydžio riedulių, rištų kalkiniu skiediniu. Šurfuose 10, 12 ir 13, 60–70 cm gylyje rastas 30–40 cm storio juodos žemės sluoksnis, pagal surastas keramikos šukes ir koklio fragmentą datuojamas XVI a. pabaiga (XVII a.) – XVIII a. (3:2 pav.).

The Field Evaluation in Aukštadvaris

In 2017, 39 test pits totalling 60 m^2 were excavated in Aukštadvaris (Trakai District, South Lithuania) (Fig. 1). Partially demolished foundation fragments were discovered at a depth of 30–70 cm in test pits 9, 11, and 14, a 20–40 cm thick, 16th-18th-century cultural layer in test pits 10, 12, 13, and 16 (Fig. 3:2), a 40 cm thick layer with 18th–19th-century potsherds in test pit 14, 25–50 cm thick cultural layers with 4th–8th-century at a depth of 10–30 cm from the ground's surface in test pits 30, 31, and 34 (Fig. 2), a 15–20 cm thick layer with Mesolithic flint finds at a depth of 65–70 cm in test pit 34, and a 10–15 cm thick, 13th–14th-century layer at a depth of 15–20 cm in test pit 39 (Fig. 3:1).

BIRŽAI

Karolis Duderis

J. Bielinio, Reformatų, J. Radvilos ir Pilies gatvės

2017 m. Biržuose, J. Bielinio, Pilies, J. Radvilos ir Reformatų gatvėse, prieš vykdant požeminių elektros ir dujotiekio trasų tiesimo darbus, žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 25 1x1 m dydžio šurfai (bendras 25 m^2 dydžio plotas). Nagrinėjamų gatvių atkarpose ir artimiausioje gretimybėje iki tol archeologiniai tyrimai vykdyti gana fragmentiškai, didesnės apimties tyrimai atlikti tik viename sklype. J. Bielinio gatvės gretimybėje bei artimiausiuose sklypuose 1991 m. tyrinėjo L. Dzikas, 2005 m. sklype J. Bielinio g. 5 tyrinėjo R. Songailaitė (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 218–219), 2011 m. – Z. Baubonis ir M. Mačiulis (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 360–361), 2012 m. Reformatų g. 1 sklype 360 m^2 plotą ištyrė R. Songailaitė (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 374), 2013 m. J. Bielinio gatvės tyrimus atliko D. Antropikaitė (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 282–287), o 2015 m. Reformatų g. 1 sklypo V pusėje tyrimus vykdė R. Songailaitė (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 294–298). Reformatų bažnyčios teritorijoje 2004 ir 2006 m. tyrimus vykdė R. Songailaitė (*ATL 2004 metais*, 2006, p. 193–198; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 254–256). J. Radvilos gatvės aplinkoje archeologiniai tyrimai vykdyti 2005–2006, 2014 m. (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 232–235; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 254–256; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 294–298).

Ištyrus šurfus, didžioji dalis trasų klota uždaru būdu, o Reformatų gatvėje trasos perkeltos į kitą gatvės atšaką, nes jos buvo suprojektuotos buvusių reformatų kapinių teritorijoje, o apskaitos spinta – virš XVIII a. kriptų. 414 m ilgio atviru būdu kastose tranšėjose žvalgytas 130 m^2 dydžio plotas.

J. Bielinio gatvėje ištirta 10 šurfų. Šurfe 1, 0,5–1,1 m gylyje atidengtas Apaščios upės krantinės sutvirtinimas – sukrauti lauko rieduliai. Ši konstrukcija turėtų būti datuojama laikotarpiu iki XX a. Šurfe 2 archeologiniu požiūriu vertingas kultūrinis sluoksnis fiksuotas 60–70 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Šiame sluoksnyje rasta nedaug buitinės keramikos, kuri datuojama XVII a. (galbūt ir XVIII a.). Šurfe 3 archeologinis sluoksnis fiksuotas 60 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Šis tamsiai pilkos žemės sluoksnis,